

Etične banke

Kičin, Sandra

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:579655>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-06**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

SANDRA KIČIN

ETIČNE BANKE

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

SANDRA KIČIN

ETIČNE BANKE

Završni rad

JMBAG:0303081337, redoviti student / redovita studentica

Studijski smjer: Financijski menadžment

Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Znanstveno područje: društvene znanosti

Znanstveno polje: ekonomija

Znanstvena grana: opća ekonomija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, srpanj 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani **Sandra Kičin**, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera **poslovne ekonomije** ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Sandra Kičindajem** odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **Etične banke** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, **srpanj** (datum)

Potpis

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. ETIČNE BANKE	3
2.1 Pojam i karakteristike etičkih banaka	3
2.2 Povijesni razvoj etičkih banaka.....	5
2.3 Razlika između etičkih i tradicionalnih banaka	8
3. ETIČNE BANKE U SVIJETU.....	10
3.1 Triodos Bank	10
3.2 Vancity	11
3.3 Grameen bank	14
4. ETIČNO BANKARSTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ	16
4.1 Obilježja bankarskog sektora u Republici Hrvatskoj.....	16
4.2 Društveno odgovorno poslovanje u Republici Hrvatskoj	18
4.3 Zadruga za etičko financiranje	22
4.4 Prva hrvatska etična banka (E-banka)	25
5. ZAKLJUČAK	28
LITERATURA.....	30
POPIS TABLICA.....	33
POPIS GRAFIKONA.....	34
SAŽETAK.....	35
SUMMARY	36

1. UVOD

Banke svojim kreditnim i investicijskim aktivnostima omogućuju rast i razvoj gospodarstva. One osiguravaju platni promet i čuvari su najvećeg dijela štednje poduzeća i građana. Potiču racionalno i ekonomsko poslovanje, time određuju društvo i njegov razvoj. Banke se mogu definirati kao financijske institucije koje imaju dozvolu za rad te za plasiranje novčanih sredstva na financijsko tržište. One mogu primati novčana sredstva u polog, odnosno depozit te isto tako mogu plasirati kredite. Banke kao financijske institucije se mogu predstaviti kao posrednici između štediša, onih koji imaju višak sredstava i investitora, odnosno oni koji žele ulagati novac s ciljem profita. Načini na koje banke profitiraju su brojni, neki od načina su: kamate, provizija od obavljenih uslužnih poslova, ulaganja u vlastiti kapital i u vrijednosne papire drugih poduzeća. Banke su neophodne na gospodarskom tržištu, zbog uloge koje one obavljaju, plasiranje novčanih sredstava, kreditiranje i primanje depozita. Banke imaju dugu i bogatu povijest, od samih početaka u antičkom dobu kada je sve još bilo na primitivnoj razini.

Konvencionalni ili tradicionalan tip bankarstva je koncept bankarstva koji je standard. Takav tip bankarstva temelji se na maksimalizaciji profita u srednjem ili kratkom roku te maksimalizaciji vrijednosti banke uzimajući u obzir zakonske propise i regulative. Međutim, nedostaci tradicionalnog bankarstva, posebice nakon financijske krize 2008. godine kada su istraživanja pokazala da se povjerenje u bankarski sektor smanjio, potaknuo je zanimanje za novim alternativnim tipom bankarstva koji se još naziva etično, socijalno ili održivo bankarstvo. Takvi tip bankarstva pruža jedinstven i osobni pristup, omogućuje članovima da sami odluče kamo, kako i koliko će uložiti u odabrani sektor. Održivo bankarstvo se temelji na društveno odgovornom poslovanju koji se zalaže za društvenu korist, filantropiju, ravnopravnost, preživljavanje na tržištu te brigu za društvo i okoliš.

Etično bankarstvo je relativno novi pojam, on je dobro prihvaćen u razvijenim zemljama, na području Europske unije djeluje već 40 godina. Takav način bankarstva ne obazire se na profit, nego na društvenu i ekološku dobrobit. Nastoji promicati ljudska prava, društvenu i socijalnu jednakost, zaštitu i brigu za okoliš. Primarni ciljevi su prije

svoga ljudi i društvena korist, a tek nakon toga profitabilnost i ekonomski ciljevi. Globalna kriza 2008. godine zahvatila je i Republiku Hrvatsku te se i kod nas pojavila želja i potreba za stvaranjem drugačijeg načina poslovanja banaka. Iako prva hrvatska etična banka još nije otvorila svoja vrata, privukla je veliku pažnju javnosti.

Cilj i svrha ovog završnog rada je točno definiranje pojma etičnog bankarstva, ustanoviti razlike u karakteristikama i načinu rada između tradicionalnog i etičnog tipa bankarstva te se preciznije osvrnuti na otvaranje prve hrvatske etične banke.

Završni rad sastoji se od pet poglavlja. Nakon uvoda, u drugom poglavlju se detaljnije definira etično bankarstvo. Započinje s jasno definiranim karakteristikama etičnih banaka, nastavlja se s povijesnim razvojem u kojem su također prikazani svi članovi održivih banaka u Europi. Na kraju drugog poglavlja prikazane su temeljne razlike između tradicionalnog i etičnog tipa bankarstva.

Treće poglavlje se odnosi na svjetski poznate etične banke. Opisuju se tri etične banke, Triodos Bank, Vancity i Grameen Bank. Detaljnije su prikazane karakteristike i načela njihovog poslovanja, njihova zalaganja i ciljevi.

Predzadnje poglavlje se posvećuje etičnom bankarstvu u Hrvatskoj. Poglavlje započinje s bankarskim sektorom u Republici Hrvatskoj, nadalje društveno odgovornim poslovanjem te zašto je takav način poslovanja korektan i ispravan. Nadalje opisiva se način poslovanja Zadruga za etičko financiranje i mogućnost otvaranja prve hrvatske etične banke, koja će se zvati E- banka.

U zadnjem petom poglavlju donesen je zaključak na temu završnog rada Etične banke.

Metode koje su korištene tijekom pisanja završnog rada jesu komparativna metoda, deskripcija i metoda sinteze i analize.

2. ETIČNE BANKE

2.1 Pojam i karakteristike etičkih banaka

Etično bankarstvo, koje još možemo nazvati i „čistim“, solidarnim, održivim, alternativnim ili društvenim je novi koncept bankarstva čija je primarna uloga društveno odgovorno ponašanje, bez obzira odnosi li se na tradicionalno ili etičko bankarstvo. Prepoznaju se po načelima poslovanja i na načinu na koje one posluju.¹

„Etičke banke pri kreditiranju fizičkih i pravnih osoba uzimaju u obzir utjecaj na društvo i okoliš i to iznad granica koje im nameću pozitivni zakonski propisi, pravila struke, zahtjev za očuvanjem reputacije i zahtjev za maksimalizaciju profita“². Temeljno geslo etičkih banka bi se moglo svesti na „manje profita, više smisla“.

U odnosu na druge bankarske koncepte, etično bankarstvo prvenstvo se bavi financiranjem i davanjem zelenih kredita za održivu poljoprivredu, zelenu ili čistu tehnologiju, krediti za stambeno zbrinjavanje, poticaj na porast i razvoj zanata i obrtništva. Posebnu važnost usmjerava na obrazovanje i obrazovanje žena u manje razvijenim područjima, promicanje kulture i umjetnosti, zdravstvenu skrb i ostalo. Stoga se može reći da je etičko bankarstvo orijentirano na 3P (engl. people- planet- profit)³ za razliku od ostalih bankarskih koncepata.

Etično bankarstvo posjeduje sljedeća temeljna obilježja u procesu pružanja financijskih usluga:

- izostanak i odbijanje sudjelovanja u špekulativnim aktivnostima na financijskim tržištima uz minimalnu ponudu udjela u održivim investicijskim fondovima;
- fokusiranost na depozitno – kreditne aktivnosti;

¹ A. Kundid Financije nakon krize: Forenzika, etika i održivost, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, 2014, str. 251

² Skupina autora; Poslovna etika banaka, Obnov Život, vol. 68, no.1; 2013, dostupno na: oz048_09krkac.pdf; (pristupljeno: 30.4.2021)

³ Triple bottom line- trostruka linija sastavljena od tri dijela: društveni, ekološki i financijski. . Izraz je sročio John Elkington 1994. god., dostupno na: <http://www.economist.com/node/14301663>; (pristupljeno: 30.4.2021.)

- financiranje projekata sukladno društvenim, etičnim i ekološkim standardima poput financiranja socijalnog i ekološki orijentiranog stambenog zbrinjavanja, organske poljoprivredne proizvodnje, obnovljivih energetske izvora te malog gospodarstva;
- postojanje solidarnosti između deponenta i zajmotražitelja u obliku nižih kamatnih stopa na depozite, zbog ostvarivanja nižih kamatnih stopa na kredite,
- orijentiranost na lokalno ili regionalno tržište, umjesto financiranja prekograničnih i međunarodnih projekata;
- orijentiranost na dugoročne projekte.⁴

Etične banke moraju biti transparentne institucije koje jasno i razumljivo pružaju informacije svojim korisnicima. Moraju javno prikazati kako i na koji način one posluju, odnosno gdje ulažu sredstva. Takve banke nude opciju gdje klijenti mogu sami odlučiti gdje žele investirati svoju štednju. Ako se banka odluči na financiranje projekta, taj projekt mora zadovoljavati kriterije banke, odnosno projekt mora zadovoljavati ekološke i društvene norme.

Temeljna načela etičnih banaka moraju se podudarati s obilježjima koje smo ranije naveli.

Načela etičnih banaka:

- model bankovnog poslovanja koji se temelji na uvažavanju 3P;
- uključenost u lokalnu zajednicu i služenje banaka realnoj ekonomiji;
- dugoročni i personalizirani odnosi s klijentima te poznavanje njihovih ekonomskih pothvata i rizika iz poslovanja;
- dugoročnost ciljeva, samo-održivost i robusnost banke na poremećaje iz okruženja;
- transparentno poslovanje i otvoreno vodstvo;
- primjena svih načela koja proizlaze iz kulture same banke.⁵

⁴ A. Kundid , op. cit. str. 252

⁵ A. Kundid , op. cit. str. 255

Etične banke posebnu pozornosti posvećuju očuvanju okoliša i promicanju dobrobiti društva i zajednice. Kroz svoje projekte potiču samozapošljavanje poduzetnih mladih i žena kroz mikrofinanciranja.

U slučaju da etične banke smatraju da određene djelatnosti nisu moralne i da ne rade prema ekološkim i društvenim pravilima imaju pravo odbiti pružati financijske usluge. Neke od takvih djelatnosti su krčenje šuma, ribolov koji nije održiv, pranje novca, proizvodnja duhanskih proizvoda i alkoholnih pića, testiranja proizvoda na životinjama, proizvodnja nuklearnih oružja, trgovanje drogom i opojnim sredstvima, itd.

Iako postoje opažanja da je etično bankarstvo neprofitno i neodrživo, može se reći da je to netočna tvrdnja. Etičnim bankama nije u prvom planu maksimalizacija profita kao što je ostalim tradicionalnim bankama. Ostvarivanje profita dolazi na drugo mjesto, odnosno postoji ograničena distribucija profita. Banke moraju biti profitabilne kako bi opstale na tržištu rada, ali za razliku od ostalih banaka one svoj profit distribuiraju u razvoj gospodarstva i za opću dobrobit društva, odnosno zajednice u kojoj se nalaze.

2.2 Povijesni razvoj etičnih banaka

Etične banke osnovane su u sklopu nevladinih udruga i sindikata koji imaju drugačiji pogled na ekonomiju i na pristup bankarstvu, odnosno bankarstvu gdje maksimalizacija profita nije jedini cilj, nego stvaranje kvalitetne veze između pojedinca i banke. Smatraju da banka služi kao sredstvo za unapređenje i poboljšavanje gospodarstva i ekonomije, a ne stvaranju vlastite koristi. Prve etične banke nastale su sedamdesetih godina u zemljama anglosaksonske tradicije, odnosno u Europi.⁶

Početak globalne gospodarske krize 2007. godine u Sjedinjenim Američkim Državama započela je nepovoljna ekonomska situacija za mnoge građane koji više nisu bili u stanju otplaćivati svoje kredite. Kamate su bile vrlo visoke, a cijene nekretnina su počele padati. Upravo je ovo primjer zanemarivanja društveno odgovornog ponašanja. Banke su još od davnih tridesetih godina prošlog stoljeća zanemarivale i gubile svoje temelje društvenog i etičkog poslovanja i okretale se samo

⁶ E. Velan, „Kako funkcioniraju Etična banka u Italiji“, *Glas Istre*, 2011, dostupna na: <https://glasistrenovine.hr/arhiva-portala/pregled-vijesti/kako-funkcionira-eticka-banka-u-italiji-344376>, (pristupljeno: 9.5.2021)

jednom cilju, a to je povećanje kapitala i maksimalizacija profita. Banke zanemaruju društvenu i opću dobrobit. Prestaje svaki angažman za bilo kakvo etičko, socijalno, društveno, moralno i ekološko poslovanje te ne postoji nikakva kontrola aktivnosti klijenata koje su te banke financirale.⁷

Mnogi skandali i prijevare koje su se zbile u slučajevima bankarske industrije, dovele su do preispitivanja i potražnje za alternativnim bankama koje pružaju ekonomsku sigurnost i višu razinu svijesti i samosavlađivanja kad je u pitanju profit i maksimalizacija profita. Velike financijske krize potaknule su pitanja o drugačijim načinima bankarstva i željom da se korisnici banaka osjećaju sigurno.

Željom za promjenom i razvojem nove generacije bankarstva, poboljšavanja odnosa sa klijentima i društvenih situacija u svijetu etične banke su se odlučile ujediniti.

Europske etične banke posluju u organizacijama i najčešće su članice:

- Europskog udruženja etičkih i alternativnih banaka i financijera (eng. *European Federation of Ethical and Alternative Banks and Financiers*)
- Međunarodno udruženje investitora u socijalno gospodarstvo (eng. *International Association of Investors in the Social Economy*)
- Svjetsko udruženje banaka utemeljeno na vrijednostima (eng. *Global Alliance for Banking on Values*)

Europsko udruženje etičkih i alternativnih banaka i financijera (FEBEA) ima zadatak razvijati etičke i socijalne financije u Europi. Kako i FEBEA i svi članovi svojom aktivnosti i inicijativom štite viziju socijalnih i etičkih financija. Podržavaju poduzetnike te sve građane koji rade na razvoju pravednijeg, održivijeg i pristupačnijeg društva.

U tablici 1. prikazani su stalni i pridruženi članovi Europskog udruženja etičkih i alternativnih banaka i financijera. Stalnih članova ima 22, od kojih su 14 etične banke, a ostalih osam članova posluju u obliku investicijskih fondova, kompanija i fondacija. Broj pridruženih članova iznosi osam, te jedna od njih je i naša Zadruga za etičko financiranje.⁸

⁷ I. Lovrinović, Globalne financije, Denona d.o.o., Zagreb, 2015., str.671

⁸ Zadruga za etičko financiranje je postala članica Europskog udruženja etičkih i alternativnih banaka i financijera 2014. godine.

Tablica 1. članice Europskog udruženja etičkih i alternativnih banka i financijera

Stalni članovi	Naziv države u kojoj su članice osnovane
APS bank	Malta
Banca Popolare Etica	Italija
Alternative Bank Schweiz	Švicarska
Caixa Colonya Pollenca	Španjolska
Cassa Centrale Banca	Italija
Cassa Rurale Bolzano	Italija
Community Finance Ireland	Irska
Coop57	Španjolska
Cooperative Bank of Chania	Grčka
Cooperative Bank of Karditsa	Grčka
Credal	Belgija
Credit Cooperatif	Francuska
Cultura Bank	Norveška
Femu Qui	Francuska
France Aktive	Francuska
La Nef	Francuska
Hefboom	Belgija
Merkur Cooperative Bank	Danska
SEFEA Holding SC	Italija
SIDI	Francuska
SOCODEN	Francuska
TISE	Poljska
Pridruženi članovi	Naziv države u kojoj su članice osnovane
Genossenschaft fur Gemeinwohl	Austrija
Zadruga za etično financiranje	Hrvatska
CRESACOR	Portugal
ERSTE Social Finance	Austrija
ETIMO Foundation	Italija
FESCOOP	Portugal
Fundacion Finanzas Eticas	Španjolska
Fondazione Di Comunita Di Messina	Italija

Izvor: vlastita izrada prema podacima dostupnim na: <https://febea.org/members/>, (pristupljeno: 7.05.2021)

2.3 Razlika između etičnih i tradicionalnih banaka

Etično bankarstvo i etične banke zadnjih godina poprimaju sve više pozornosti od javnosti. Tradicionalne banke gube povjerenje od javnosti svojim brojnim aferama i malverzacijama. Društvo kao cjelina počine biti svjesno i željno poboljšati kvalitetu života i okoliša. Jaz između etičnih i tradicionalnih banaka je dubok. Željom za većim profitom tradicionalne banke okreću leđa „običnom“ čovjeku i usmjeravaju se na potrebe banaka.

Tablica 2 Razlike između etičnog i tradicionalnog bankarstva

Tradicionalno bankarstvo	Etično bankarstvo
Temeljni cilj poslovanja je ostvarenje ekonomskog probitka.	Temeljni cilj poslovanja je ostvarenje određenih koristi za društvo u cjelini.
Orijentiranost prema klijentima (štediši, investitoru) koji očekuje profit i sigurnost.	Orijentiranost prema klijentu (štediši, investitoru) koji želi etičku upotrebu novca.
Ulaze u aktivnosti u kojima mogu ostvariti veći profit.	Ulažu u tvrtke koje unapređuju društvo i okoliš.
Ulaze u tvrtke bez korištenja negativnih kriterija ili ekskluzije.	Ulažu u tvrtke primjenjujući pozitivne kriterije za investiranje.
Ne pružaju jasne informacije o tome gdje ulažu svoja sredstva.	Pružaju jasne informacije o tome gdje ulažu svoja sredstva.
Ne daju klijentima mogućnost odlučivanja gdje uložiti svoj novac.	Daju klijentima mogućnost odlučivanja o tome gdje uložiti novac (primjerice okoliš, društvene inicijative, kulturu i civilno društvo)
Pozajmljuju klijentima uz jamstvo i kolateral.	Pozajmljuju klijentima na temelju izvodljivosti njihovih projekata bez ikakvih garancija i kolaterala.
Odobravaju kredite koji su više podešeni potrebama banaka, nego klijentima.	Odobravaju kredite prilagođene zahtjevima i potrebama projekta.
Menadžeri donose odluke.	Klijenti i dionici sudjeluju u odlučivanju.

Izvor: A. Kundid Financije nakon krize: Forenzika, etika i održivost, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, 2014, str. 253

Komparativnim prikazom Tablice 2. jasno su vidljive mnogobrojne razlike između tradicionalnog i etičnog bankarstva. Kako je već rečeno i vidljivo, ali opet najvažnija razlika između navedenih banaka je pogled na ekonomski probitak. Tradicionalne banke su okrenute svojoj maksimalizaciji profita, dok su etične banke okrenute održivom bankarstvu, odnosno ekološkom i društvenom dobitku. Kod nekih tradicionalnih banaka određene informacije o ulaganju znaju biti skrivene od javnosti, a s druge strane etična banka pruža jasne i konkretne informacije o tome gdje i kako ulaže svoja sredstva. Također član, odnosno klijent etične banke može sam odlučiti kako će i na koji način uložiti svoja sredstva. Može birati između različitih društveno-ekoloških skupina. Takva mogućnost biranja gdje će klijent ulagati ne postoji kod tradicionalnih banaka.

Iz ovog prikaza moguće je izvući i tri bitne činjenice koje odvajaju etično bankarstvo od tradicionalnog:

1. **Transparentnost**- odnosno jasne i lako shvatljive informacije o načinu poslovanja etične banke svim građanima, posebice klijetima i članovima koji izražavaju želju za takvim informacijama.
2. **Održivost**- etične banke koje se mogu nazvati i održive banke posebnu pažnju usmjeravaju na boljitak društva i lokalne zajednice. Zbog tih uvjerenja one odbijaju pružati kredite i potpore poduzećima koje se bave ilegalnim ili ekološki neosviještenim investicijama.
3. **Sudjelovanje**- bitna činjenica koja ukazuje da i sami članovi etične banke su odgovorni kod ulaganja svojih depozita, jer oni mogu birati u koje područje žele uložiti. Na taj način zajedno dijele odgovornost i mogućnost sudjelovanja članova u kreditiranju raznih projekata.⁹

⁹ Zadruga za etično financiranje, Načela etične banke, dostupno na: <https://zef.hr/docs/nacela.pdf>, (pristupljeno: 9.5.2021)

3. ETIČNE BANKE U SVIJETU

U ovom dijelu rada biti će detaljnije opisane najpoznatije svjetske etične banke. Etične banke prosljedih desetak godina doživjele su procvat, točnije nakon velike financijske krize, kada se povećala tendencija za etičko poslovanje banka i općeg rasta i razvoja.

Među najpoznatijim svjetskim bankama su:

- Triodos Bank
- Vancity
- Grameen Bank

3.1 Triodos Bank

Triodos banku osnovali su ekonomist Adriaan Deking Dura, profesor Dieter Brull, menadžerski konzultant Lex Bos te bankar Rudolf Mees 1968. godine sa željom da otkriju kako na održiv način poslovati s novcem. Nadalje 1971. godine nastala je Triodos zaklada kojoj je usmjerenost bila na financiranju inovativnih projekata putem darova i zajmova. Od 1980. godine banka proširuje svoje tržište, te svoju prvu poslovnicu izvan matične zemlje otvara u Nizozemskoj s početnim kapitalom od 540.000 eura. Dalje se proširuje u Ujedinjenom Kraljevstvu.¹⁰ Upravo Triodos banka je bila zaslužna za otvaranje prvog „zelenog“ fonda u Europi i to 1990. godine. Sljedećih godina je osnovala još dva fonda koji su usmjereni zemljama u razvoju i mikrofinanciranju.¹¹

Njihova misija glasi „Zaradite novac radeći za pozitivne, društvene, ekološke i kulturne promjene.“¹² Poslovanje banke temelji se na spajanju dioničara i štediša koji žele sudjelovati u promicanju boljeg i kvalitetnijeg života. Drugačija je od ostalih tradicionalnih banka jer posluje na takav način da pomaže u stvaranju društva koje štiti, promiče bolji i kvalitetniji život svim svojim članovima. Njihove vrijednosti su očuvanje ljudskog dostojanstva, zaštita okoliša i prirode.

¹⁰ Triodos Bank otvara svoju podružnicu u Ujedinjenom Kraljevstvu 1995. godine.

¹¹ Triodos bank, About us, dostupno na: <https://www.triodos.com/about-us>, (pristupljeno: 13.5.2021)

¹² **loc. cit.**

Vrijednosti Triodos banke su:

- **održivost**- financiraju samo tvrtke koje su usredotočene na zaštitu društva, okoliša i kulture;
- **transparentnost**- smatraju da svaka osoba ima pravo znati kamo ide njihov novac, zato im je primarni cilj objavljivati sve aktivnosti koje ona provodi;
- **izvrsnost**- posebnu pažnju usmjeravaju na kvalitetu svojih proizvoda i želju da budu među najboljim u bankarskom sektoru pri pitanju pružanja usluga;
- **poduzetništvo**- konstantan rad na razvoju inovativnih načela financiranja održivih poduzetnika, poduzeća i inicijativa.

Tradicionalno su se banke usredotočile na rizik i povrat, prvenstveno kako bi izbjegle negativne ishode i omogućile ulagačima da razumiju uspješnost određene institucije. Rizik i povrat obično se vide u kratkoročnom kontekstu, posebno kada institucija smatra da je njezin glavni cilj maksimiziranje povrata dioničarima, te na taj način zanemaruje svoj širi odnos sa društvom i prirodom i utjecaj na njega. Tako Triodos banka koristi utjecaj, rizik i povrat kako bi razumjela svoj cjelokupni razvoj i mjesto u svijetu. U biti, Triodos banka ima cilj maksimalizirati održivost, a ne profit, iako prihvaćaju potrebu da banka mora ostvarivati profit da bude isplativa. Triodos banka djeluje u pet europskih zemalja, a to su Belgija, Njemačka, Nizozemska, Španjolska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Imaju preko 728.000 zadovoljnih klijenata. Usredotočeni su na financiranje održive poljoprivrede, borbe protiv klimatskih promjena i razvoju obnovljivih izvora energije. Svojim ulaganjem u poduzeća koja posluju na održiv način utječu na dionice i obveznice tih poduzeća. Zalažu se za financijsku inkluziju.¹³

3.2 Vancity

Financijska zadruga koja se temelji na vrijednostima, osnovala se 1946. godine u Kanadi. Vancity se zalaže za transformaciju načina bankarstva kako bi pomogli članovima i njihovim lokalnim zajednicama da financijski, socijalno i ekološki napreduju. Dio su globalnog bankarskog pokreta utemeljenog na vrijednostima, djeluju u zemljama širom svijeta (Azija, Afrika, Australija, Južna i Sjeverna Amerika i Europa).

¹³ Triodos bank, About us, dostupno na: <https://www.triodos.com/about-us>, (pristupljeno: 13.5.2021)

Imaju 60.000 suradnika i približno 5 milijuna korisnika. Vraćaju 30% neto prihoda članovima i zajednici. Godine 2019. pomogli su 7.111 tisuća ljudi s financijskim poteškoćama, osigurali su 12 milijuna američkih dolara zajma za stvaranje preko tisuću stambenih jedinica, a 27,6 posto njihovog kapitala posebno je uloženo u izgradnju naprednijih zajednica.

„Naša vizija je redefinirati bogatstvo.“¹⁴ Smatraju da se trenutna definicija bogatstva ne slaže sa njihovom vizijom i misijom te je njihov cilj promoviranje drugačijeg gledanja na bogatstvo. Misle da mogu postići svoj cilj samo ako su povezani sa živahnom, zdravom zajednicom koja je dugoročno održiva. Usredotočuju se na članove i njihovu zajednicu, ne samo na financijskoj, nego već i socijalnoj i ekološkoj dobrobiti. Veliku pažnju usmjeravaju na imigrante i borbu protiv rasizma.¹⁵ Ne podržavaju i ne financiraju poduzeća koje proizvode fosilna goriva, oružja, nuklearnu energiju, duhan te koja se bave pornografijom i kockanjem.

Principi Vancity banke, odnosno vrijednosti koje moraju poduzeća ili tvrtke poštovati ako žele suradnju:

1. **Odgovorno i održivo vodstvo koje posluje vlastitim moralnim načelima i praksom-** poduzeća moraju biti lideri u svom sektoru, koristiti utjecaj za stvaranje pozitivnih promjena, pokazati transparentnost i odgovornost.
2. **Ekonomska i socijalna uključenost za sve ljude-** prepoznati rad i ljudska prava, podržati slobodu udruživanja i osnivanja sindikata, pokazati korektne i pozitivne odnose s zaposlenicima, kupcima i partnerima, promicanje pravde i prihvaćanja.
3. **Snažne i otporne zajednice-** imati aktivna ulaganja i programe u zajednici, poštivati demokratske procese, podržati angažirano odlučivanje građana, podržavati volontiranja zaposlenika.

¹⁴ Vancity, Vision, dostupno na: <https://www.vancity.com/AboutVancity/VisionAndValues/Vision/> (pristupljeno: 18.05.2021)

¹⁵ 19. 2. 2021 Etička banka Vancity donijela izjavu da je postala inkluzivna i antirasistička organizacija.

4. Održivo gospodarenje okolišem- pružanje robe/ usluga koje imaju ekološke koristi, smanjiti štetan utjecaj na zrak, vodu i zemlju, podržati prijelaz na nisku razinu ugljika, doprinijeti očuvanju prirodnih ekosustava i obnovi okoliša.¹⁶

Grafikon 1. Usporedba povrata fondova u tradicionalnih i održivih banaka

izvor: Vancity, dostupno na: <https://www.vancity.com/Investments/TypesofInvestments/SociallyResponsibleInvestments/> (pristupljeno: 20.5.2021.)

Grafikon 1. prikazuje komparativnu usporedbu povrata fondova kod tradicionalnih i etičnih banaka. Kao što se može vidjeti, etične banke prate tradicionalne banke u stopu, točnije razlika je minimalna. U analizi je ukupno sudjelovalo 10.723 uzajamnih fondova od 2004. do 2018. godine. Obje vrste banaka prate gospodarska zbivanja koja utječu na njihov godišnji povrat fondova.

¹⁶ Vancity, Ethical and principles, dostupno na: https://www.vancity.com/SharedContent/documents/MyMoney/AboutUs/ethical_principles.pdf (pristupljeno: 20.5.2021.)

Vancity djeluje na području Kanade. Ima 55 podružnica koje se rasprostranjuju po cijelom teritoriju Kanade. Broji preko pola milijuna članova, točnije 543.621 članova. Osim što koristi svoju imovinu kako bi poboljšao financijsku dobrobit svojih članova, istodobno pomaže razvoju zajednica koje su društveno, ekonomski i ekološki održive. Ulažu u prirodnu lokalnu hranu, mikrofinanciranju malih ili početnih poduzeća, energiju i okoliš, domorodačke zajednice i društvena poduzeća i poduhvate.¹⁷

3.3 Grameen bank

Grameen banka ili poznatija kao „Banka za siromašne“ osnovana od uglednog profesora Muhammada Yunusa pokrenula je bankarsku praksu uklanjanja potrebe za zajmovima i stvorila bankarski sustav koji je osnova na uzajamnom povjerenju, kreativnosti, sudjelovanju i odgovornosti. Grameen banka daje kredite najsiromašnijim stanovnicima Bangladeša, posebice siromašnim ženama, bez ikakvog kolaterala. Jedan od načina povrata kredita osigurava se putem grupa koje se nazivaju „solidarne grupe“, gdje se okupi 5 osoba koje se međusobno motiviraju i potiču na povrat mikrokredita i na samozapošljavanje, te svi članovi pomažu kod ostvarenja cilja. U Velikoj Britaniji krediti su jedni od sredstva u borbi protiv siromaštva i služe kao pokretač u cjelokupnom razvoju ekonomsko- društvenih uvjeta. Prema novijim podacima iz siječnja 2021. godine banka ima preko 9,38 milijuna članova, od kojih su 97 posto žene. Broji 2. 568 podružnica te pruža usluge u 81. 678 sela, pokrivajući više od 93 posto ukupnih sela u Bangladešu.¹⁸

Principi Grameen banke:

1. Kreditni sustav- temelji se na socijalnoj pozadini korisnika, a ne na bankarskoj tehnici;
2. Progresivan stav- razvoj je proces koji ovisi o težnjama i predanosti gospodarskih subjekata;
3. Krediti trebaju biti u korist siromašnima;

¹⁷ Vancity, Vancity at a glance, dostupno na:

https://www.vancity.com/AboutVancity/VisionAndValues/Glance/?xcid=hp_about_pod_vancityataglance, (pristupljeno: 7.7.2021.)

¹⁸ Grameen bank, Introduction, dostupno na: <https://grameenbank.org/introduction/> (pristupljeno.19.5.2021.)

4. Ciljana populacija- krediti se osiguravaju najpotrebitijima;
5. U početku ograničiti kredite na djelatnosti koje donose prihode;
6. Suradnja sa solidarnim skupinama;
7. Štednja je povezana s kreditom;
8. Nadzor nad zajmoprimcem s jednostavnim i standardiziranim postupcima;
9. Usmjerenost na financijsku ravnotežu sustava;
10. Orijentiranost na ljudske resurse;¹⁹

¹⁹ Grameen bank, Method of action, dostupno na: <https://grameenbank.org/method-of-action/>
(pristupljeno: 19.5.2021.)

4. ETIČKO BANKARSTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1 Obilježja bankarskog sektora u Republici Hrvatskoj

Poslovne banke su bitne financijske institucije koje izravno utječu na financijski potencijal, transakcije i na količinu novaca u optjecaju. Banka će raditi kao financijska institucija ako dobije odobrenje od strane HNB-a i ako je osnovana kao dioničko društvo sa sjedištem u Republici Hrvatskoj. Nakon osamostaljenja Republike Hrvatske 1992. godine bankovni sustav je reguliran nizom zakona.²⁰

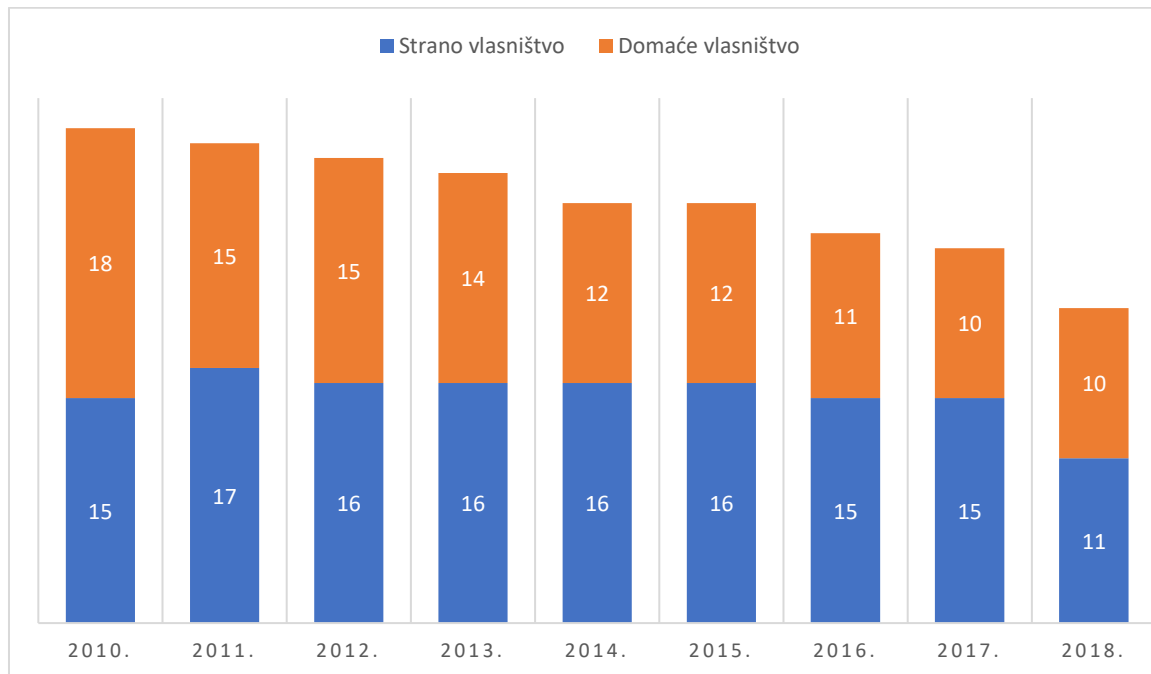
Popis banaka u Republici Hrvatskoj koje imaju odobrenje za rad od strane Hrvatske narodne banke:

- Addiko Bank d.d., Zagreb
- Agram banka d.d., Zagreb
- Banka Kovanica d.d., Varaždin
- Croatia banka d.d., Zagreb
- Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka
- Hrvatska poštanska banka d. d., Zagreb
- Imex banka d.d., Split
- Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
- J&T banka d.d., Varaždin
- Karlovačka banka d.d., Karlovac
- KentBank d.d., Zagreb
- OTP banka d.d., Split
- Partner banka d.d., Zagreb
- Podravska banka d.d., Koprivnica
- Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
- Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
- Samoborska banka d.d., Samobor
- Sberbank d.d., Zagreb
- Slatinska banka d.d., Slatina

²⁰ Grupa autora; Računovodstvo banaka; TEB; Zagreb, 1997.

- Zagrebačka banka d.d., Zagreb²¹

Grafikon 2. Usporedba broja banaka u domaćem i stranom vlasništvu

Izvor: vlastita izrada prema podacima dostupnim na: Bilten 32. <https://www.hnb.hr/documents/20182/2868711/hbilten-o-bankama-32.pdf/c1d882fe-aeb2-38e6-6484-5212bb9dca93> (pristupljeno:21.5.2021.)

U bankarskom sustavu Republike Hrvatske i dalje dominiraju banke koje su u stranom vlasništvu. Iako se njihov broj smanjio, s 15 na 11 banaka. Gotovo polovina stranih banaka nalazi se u talijanskom vlasništvu (48,9%) te austrijskom vlasništvu (29,9%). U 2019. godini na našem domaćem tržištu dogodilo se pripajanje, točnije Jadranska banka (JABA) sklopila je ugovor s Hrvatskom poštanskom bankom o spajanju. Stoga prema najnovijim podacima u 2020. godini brojimo 20 banaka.

Ni Republika Hrvatska se nije mogla oduprijeti globalnoj krizi u 2008. godini koja je zahvatila cijeli svijet. U toj financijskoj krizi, najviše su bili oštećeni klijenti banaka u kojoj su bili zaduženi, odnosno u kojoj su bili kreditno privrženi. Porastom kamatne

²¹ Hrvatska narodna banka, Popis kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/popis-kreditnih-institucija> (pristupljeno: 21.5.2021.)

stope banka se htjela zaštititi, odnosno smanjiti rizik od financijskog gubitka, međutim taj potez je naišao na nezadovoljstvo klijenata i na gubitak povjerenja.

Udruga Franak 2016. godine provela je anketu u kojoj je ispitano 11.186 članova, cilj im je bio ispitati i dobiti povratne informacije o povjerenju klijenata financijskim institucijama. Temeljem dobivenih informacija došli su do sljedećih zaključaka: korisnici su izgubili povjerenje u financijske usluge i smatraju da je Hrvatska narodna banka skrivala podatke o kretanjima kamatnih stopa.²²

Nepovjerenje građana u financijske institucije dovelo je do preispitanja načina poslovanja tradicionalnih banaka. Želja za promjenom i drugačijim načinom bankarstva koji je održiv i solidaran zaživjela je i u Hrvatskoj.

4.2 Društveno odgovorno poslovanje u Republici Hrvatskoj

Dosadašnje financijske krize smanjile su povjerenje građana u tradicionalno poslovanje banaka te su potaknule diskusije o društvenom odgovornom poslovanju. Kako se gospodarstvo i ekonomija razvijaju dolazi do promjena u razmišljanju o društvu i o zajednici. Društvo kao cjelina počelo se zanimati za načine poslovanja banaka i na području društveno odgovornog poslovanja. „Društveno odgovorno poslovanje predstavlja koncept pod kojim se podrazumijeva angažiranost profitno orijentiranih subjekata u društvenom pitanju koja mogu, ali nužno i ne moraju biti posljedica njihovih aktivnosti.“²³

Društveno odgovorno poslovanje (DOP) je drugačiji način poslovanja u odnosu do sada. Posluje se na takav način da se dobrovoljno i bez prisile nastoji uskladiti poslovanje s potrebama društva i okoliša. Praksa i pojam obuhvaća sveukupan način poslovanja, odnosno kako poduzeće posluje, na koji način posluje, koje zalihe

²² Udruga Franak: Anketa- izgubljeno povjerenje prema bankama, dostupno na <https://udrugafanak.hr/anketa-izgubljeno-povjerenje-prema-bankama/>, (pristupljeno: 21.5.2021.)

²³ A. Kundid Društveno odgovorno poslovanje u Republici Hrvatskoj, Ekonomska misao i praksa, 2012, str. 499

upotrebljava, na koji način kupuje i prodaje te kako poduzeće gospodari otpadom i okolišem. Ujedno se gleda odnosi sa radnicima i društveni utjecaj.²⁴

Načela DOP-a:²⁵

Ljudska prava

1. Svaka tvrtka treba poštivati i podržavati međunarodna ljudska prava unutar svog područja djelovanja
2. Pobrinuti da se ljudska prava ne krše

Radna prava

3. Tvrtke bi trebale podupirati slobodu udruživanja i priznanja prava na kolektivno pregovaranje
4. Ukinuti sve oblike prisilnog rada
5. Potpuna zabrana dječjeg rada
6. Ukidanje diskriminacije kod zapošljavanja i kod biranja zanimanja

Okoliš

7. Tvrtke bi trebale biti angažirane u borbi na području okoliša
8. Pokrenuti veću inicijativu kod promicanja odgovornosti prema okolišu i ekologiji
9. Poticati i raditi s tehnologijom koja nije štetna okolišu

Borba protiv korupcije

10. Tvrtke bi aktivno trebale raditi na suzbijanju potkupljivanja, uključujući podmićivanje i iznudu

²⁴ I. Vrdoljak Raguž: Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa, Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju Sveučilišta u Dubrovniku, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/130001>, (pristupljeno: 22.5.2021.)

²⁵ Bartoluci A., Pavlović D., Matešić M., *Društveno odgovorno poslovanje*, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015, str. 93-94

Tablica 3. Interni i eksterni aspekti DOP-a banaka

Aktivnosti DOP-a banaka
Interne (politike korištenja resursa)
Osiguranje jednakih prilika i mogućnosti na radnom mjestu
Odabir ekoloških i etičkih osviještenih dobavljača
Educiranje zaposlenika o ekološkim i etičkim aspektima poslovanja
Ekološki vođeno korištenje ispitivača
Štednja energije i vode
Reduciranje emisija klimatizacijskih uređaja
Razvoj politika recikliranja
Smanjenje upotrebe fosilnih goriva i povećanje potrošnje energije iz obnovljivih izvora
Osiguranje ekoloških financijskih proizvoda i usluga
Eksterne (politike financiranja)
Podržavanje ljudskih prava ili odbijanja pružanja financijskih usluga režimima i organizacijama koja krše ljudska prava i slobode
Odbijanje pružanja financijskih usluga u svrhu pranja novca, terorizma, trgovanja drogom i oružjem, proizvodnje duhanskih proizvoda, pornografske industrije, testiranje na životinjama, proizvodnje i trgovanje krznom, organiziranje borbi među životinjama, neodržive eksploatacije šumskog fonda, neprimjerenog uzgoja životinja na farmama, genetskog manipuliranja, proizvodnja nuklearne energije
Poticanje „zelenog“ i ekološki osviještenog ponašanja komitenata te razvijanje etičkih standarda uvažavajući njihova stajališta

Izvor: A. Kundić, Društveno odgovorno poslovanje banaka u Republici Hrvatskoj. *Ekonomski misao i praksa*, No.2, 2012., str. 502

U tablici 3. prikazane su primjene društveno odgovornog poslovanje u dvije dimenzije. Kod prve dimenzije, odnosno interne (unutarnje) politike imamo politike koje se odnose na zaposlenike i investiciju u ljudski kapital. Točnije praksa u kojoj svaki pojedinac može sudjelovati u brizi za društvo i okoliš. U drugoj dimenziji se nalazi vanjska

(eksterna) politika ili kako poduzeće raspolaže kapitalom te utjecaj koji imaju na lokalnu zajednicu, dobavljače i poslovne partnere, lokalne udruge i javnu upravu.

Tradicionalne banke samo u određenoj mjeri primjenjuju ove aspekte i kriterije. Takav način poslovanja tradicionalnih banka, odnosno poslovanje s odgovornošću i etičnošću ne čini tradicionalne banke etične banke, već samo banke koje do određene mjere brinu za ljude i okoliš.²⁶

Republika Hrvatska se nešto kasnije uključila u društveno odgovorno poslovanje u odnosu na zapadne zemlje.²⁷ Četiri ključna čimbenika utječu na razvitak DOP-a u Hrvatskoj:

- vlasnička struktura- bitna je kod odnosa šire zajednice i gospodarskog subjekta; veća je vjerojatnost ako je poslovni subjekt u domaćem vlasništvu da će on nabavljati sirovine i materijale od hrvatskih dobavljača, a kod kombinacije domaćeg i stranog vlasništva ponekad može doći i do sinergije.
- liderske sposobnosti- jednom kada lider uspostavi odnos povjerenja između nadređenih i podređenih, može uvoditi promjene.
- veličina poduzeća- u Hrvatskoj velika poduzeća imaju već standardnu praksu primjenjivati DOP, međutim mala i srednja poduzeća iako redovito ulažu u lokalnu zajednicu uočava se nedostatak saznanja o kvalitetnim praksama i investiranja kapitala u odgovorno poslovanje.
- sektor industrije- tri dominantna stajališta su ljudski resursi, zaštita okoliša i investiranje u zajednicu. Banke, uslužni sektor koriste navedene aspekte DOP-a u svrhu javnog publiciteta.²⁸

²⁶ A. Kundid, Etičko bankarstvo- Novi koncept bankarstva, Financije nakon krize: forenzika, etika i održivost, Ekonomski fakultet Sveučilište u Splitu, 2014.

²⁷ Godine 2005. Republika Hrvatska je prisustvovala na nacionalnoj konferenciji o DOP-u u kojoj se raspravljalo o razvitku društvenog odgovornog poslovanja u Hrvatskoj

²⁸ Bagić A., Škrabalo M., Narančić L. Pregled društvene odgovornosti poduzeća, Academy for Educational Development, Zagreb, 2004., str. 26.

4.3 Zadruga za etičko financiranje

Zadruga su definirane kao dobrovoljna, autonomna, neovisna i otvorena društva kojima upravljaju članovi tog društva. Svojim djelovanjem, na temelju zajedništva i međusobne pomoći sudjeluju u unaprijeđenu i skrbi cijele zajednice, kulture, gospodarstva i prirode.²⁹

Načela svake zadruge:

1. Javno i dobrovoljno članstvo
2. Demokratsko upravljanje članova
3. Pravedna raspodjela te gospodarska suradnja članova
4. Neovisnost i autonomija
5. Obučavanje i edukacija
6. Međuzadružna suradnja
7. Briga o zajedništvu³⁰

Zadruga za etičko financiranje je osnovana 2014. godine s ciljem stvaranja prve etične banke u Hrvatskoj. Zanimljiva činjenica je da su za dan osnivanja uzeli 22. travanj, koji je poznat po obilježju Dana planeta zemlje. Također i 2014. godine, točnije 13. svibnja, iste godine kada je i osnovna, postala je članica FEBEA-e. ZEF je jedna od najvećih zadruga u Hrvatskoj. Zadruga broji brojne poljoprivrednike, mljekare, trgovce, hotelijere, sportašice, poduzetnice, znanstvenice i aktivistice. Svrstavaju se u neprofitnu organizaciju koja trenutno okuplja više od 1.200 fizičkih osoba. U godišnje prihode ubrajaju više od milijun kuna, kroz prodaju i usluge, a inovativna poduzetna rješenja njihovih članova su međunarodno priznata.³¹

Cilj ZEF-a je da zajedničkim snagama razvijaju hrvatsko društvo na bolje. Važno je napomenuti da svi članovi zadruge su ujedno i suvlasnici njezine imovine i kapitala, koji demokratskim putem „jedan član- jedan glas“ odlučuju o važnim pitanjima koja su

²⁹ Zakon HR., Zakon o zadrugama, dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/458/Zakon-o-zadrugama> (pristupljeno: 23.5.2021)

³⁰ **loc. cit**

³¹ Zadruga za etičko financiranje, Izvještaj o radu za 2015 godinu, dostupno na: <https://zef.hr/docs/izvjestaj2015.pdf> (pristupljeno: 23.5.2021.)

vezana za ulaganja i način rada zadruge. Svaki član, nije bitno je li on fizička ili pravna osoba može samostalno odlučiti kamo i u koju sekciju ili regiju želi podržavati i ulagati. ZEF trenutno nudi 13 sekcija u koje se može ulagati:

1. Poljoprivreda i proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića
2. Ostala prerađivačka industrija
3. Obnovljivi izvori energije i zaštita okoliša
4. Trgovina na veliko i malo
5. Turizam i ugostiteljstvo
6. Informacijsko komunikacijske tehnologije
7. Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
8. Obrazovanje
9. Ostale uslužne djelatnosti
10. Sport i kultura
11. Zaštita i promicanje ljudskih prava
12. Graditeljstvo i prostorno planiranje
13. Žene poduzetnice³²

Prema pravilima koje je odredila Zadruga za etičko financiranje 90 posto svoje dobiti reinvestirat će u:

- društveno korisne ciljeve, poput ulaganje u nove tvrtke i organizacije koje za cilj imaju dobrobit društva i zajednice;
- konstantno investiranje u prvu etičnu banku
- povrat lokalnoj zajednici kroz mnogobrojne donacije i humanitarne pomoći te svim drugim organizacijama koje su u području djelovanja ZEF-a.³³

³² Zadruga za etičko financiranje, Godišnji izvještaj 2017. godina, dostupno na: https://www.zef.hr/system/document/document_hr/8/ZEF_godis%CC%8Cnji_izvjes%CC%8Ctaj_2017.pdf, (pristupljeno: 23.5.2021.)

³³ Zadruga za etičko financiranje, Izvještaj o radu za 2015 godinu, dostupno na: <https://zef.hr/docs/izvjestaj2015.pdf> (pristupljeno: 2.5.2021.)

Grafikon 3. Temeljne vrijednosti Zadruga za etičko financiranje

Izvr: vlastita izrada prema podacima dostupnim na: <https://zef.hr/hr/o-nama/o-zef-u> (pristupljeno: 23.5.2021.)

Grafikon 3. prikazuje temeljne vrijednosti Zadruga za etičko financiranje. Zadruga vrednuje devet vrijednosti koje su ujedno i vrijednosti svih etičkih banaka i zadruga koje djeluju u svijetu. Jedna od najvažnijih vrijednosti je transparentnost, odnosno da svaki član može u bilo kojem trenutku zatražiti financijska izvješća i pogledati sve prihode i rashode. Nadalje, održivost i kredibilnost se uvrštavaju među najvažnijim vrijednostima, međutim ne može se negirati važnost ni svih ostalih vrijednosti.

Struktura ZEF-a:

- **skupština**- podijeljena je na 10 regija i 13 sekcija;
- **upravitelj**- predstavlja i zastupa Zadrugu, vodi i informira članove o radu ZEF-a;
- **nadzorni odbor**- obavlja nadzor nad zakonitošću poslovanja, odobrava i prihvaća godišnja financijska izvješća te daje mišljenja o važnim temama;

- **odbor za članstvo**- odlučuje o pravima članova, kandidatima i zaprimanju novih članova;
- **vijeće mirenja**- rješava potencijalne sporove između članova ZEF-a.³⁴

Svaka osoba može postati član zadruge, a da bi to ostvarila potrebno je:

1. Ispuniti prijavnicu koja se nalazi na internetskoj stranici ZEF-a.
2. Prihvatiti Pravila ZEF-a i Načela etičnog bankarstva i društveno odgovornog poslovanja.
3. Uplatiti iznos od minimalno 2.500 kuna.³⁵

Zadruga za etičko financiranje svojim radom želi unaprijediti život „malom“ čovjeku. Svi članovi Zadruga su ujedno i suvlasnici te svojim glasom mogu odlučivati o važnim pitanjima koje se vežu uz rad ZEF-a. Svaki član može birati svoju regiju i sekciju i na taj način poduprijeti gospodarski razvoj svoje regije.

4.4 Prva hrvatska etična banka (E-banka)

E-banka koja je još u osnivanju će biti prva etična banka u Hrvatskoj koja će biti potpuno u vlasništvu klijenata i koja će doprinijeti poboljšanju kvalitete života ljudi u zajednici. ZEF, točnije svaki pridruženi član će biti jedini vlasnici i dioničari etične banke. Najvažniji ciljevi biti će ulaganje u razvoj zajednice kroz različite projekte koje će banka financirati u korist društva i okoliša.

Prednosti E- banke u odnosu na ostale banke nakon osnivanja biti će:

- **društvo i okoliš ispred profita**- vjeruju da treba služiti članovima te s njima ostvariti dodanu vrijednost koju će uložiti u zajednicu;
- **nema troškova**- banke neće naplaćivati usluge korištenja i plaćanja bankovnih računa, interneta i sve ostale usluge koje bi tradicionalna banka naplaćivala;

³⁴ Zadruga za etičko financiranje, Struktura, dostupno na: <https://zef.hr/hr/o-nama/struktura> (pristupljeno: 23.5.2021)

³⁵ Zadruga za etičko financiranje, Postani član, dostupno na: <https://zef.hr/hr/clanovi/postani-clan> (pristupljeno: 23.5.2021)

- **kamatne stope do 4 posto-** svojim članovima i korisnicima će nuditi kamatne stope do 4%;
- **banka u vlasništvu svojih članova-** banka će biti u potpunom vlasništvu svojih članova koji imaju jednako pravo glasa;
- **transparentnost-** sva ulaganja i investicije bit će dostupne javnosti;
- **nema potrošačkih kredita-** nude isključivo kredite po razvojnim kamatnim stopama.³⁶

Banka će nakon osnivanja biti banka za fizičke i pravne osobe. Svaki projekt će biti analiziran te ako bude pozitivno ocjenjeni po kriterijima održivosti, društvenog učinka, ekologije može se prijaviti za sredstva. Projekti će biti vezani uz ekološku poljoprivredu, obnovljive izvore energije, srednje i male tvrtke koje će se baviti proizvodnjom, preradom i profesionalnom uslugom, društveno poduzetništvo i početnike u poduzetništvu.³⁷

Načela E-banke:

1. **Trostruki pristup u središtu poslovnog modela-** svaki projekt da bi etična banka financirala mora zadovoljiti društvene, ekološke i financijske kriterije;
2. **Fokus na zajednicu, služeći realnom gospodarstvu-** vraćanje zajednici pomoću donacija i humanitarne pomoći;
3. **Individualni pristup svakom klijentu-** želja za snažnim odnosom sa svim svojim klijentima;
4. **Dugoročnost i samoodrživost-** svoju strategiju temelji na dugoročne staze kako bi bile otpornije na vanjske utjecaje.³⁸

Da bi bilo koja banka mogla početi poslovati treba prikupiti minimalno 40 milijuna kuna inicijalnog kapitala. Prva hrvatska etična banka planira svoj kapital prikupiti od svojih članova, članovi se sastoje od poduzeća, zadruga, sindikata i jedinica samouprave te pojedinaca. Jedna od bitnih stavaka je proširenje mreže svojih klijenata i članova da bi se prikupio što veći kapital. Na taj način bi se dobila dozvola za rad, koju daje Hrvatska narodna banka. Godine 2017. Ebanka d.d. je podnijela zahtjev radi želje za

³⁶ Zadruga za etičko financiranje, Etična banka, dostupno na: <https://zef.hr/hr/o-nama/eticna-banka> (pristupljeno: 23.5.2021)

³⁷ **loc. cit**

³⁸ **loc. cit**

osnivanjem, međutim HNB je odbio izdati dozvolu za rad. Navodi se da Ebanke nije dokazala da su prikupljena sredstva osigurana za inicijalni kapital, što je uvjet izdavanja dozvole za rad prema članku 65. Zakona o kreditnim institucijama. HNB navodi kako ZEF, koji se navodi kao jedini osnivač, nije vodio temeljitu dokumentaciju pri prikupljanju sredstva, točnije pri prikupljanju 40 milijuna kuna kapitala koji je morao prikazati kada je ispunila zahtjev za dozvolu za rad. Također, osobe koje su bile postavljene za članove Uprave, Nadzornog odbora i predsjednika Ebanke nisu ispunjavali uvjete koji su propisani od strane HNB-a.³⁹

ZEF je 2019. godine održao izvanrednu sjednicu Predstavničke skupštine u kojoj se raspravljalo o alternativnim modelima nastavka osnivanja etične banke. Sve banke koje se nalaze u državama članicama Europske Unije može prema EU zakonodavstvu poslovati u svim državama EU, pa tako i u Hrvatskoj. Stoga, ZEF je sa svojim bankarskim timom istražio i došao do najvjerojatnije opcije, a to je licenciranje banke u Litvi. Kako bi ZEF mogao osnovati banku u Litvi potrebno mu je petero osnivača, od kojih bi dva bila iz Europske Unije. Prijedlog modela osnivanja u Litvi prihvatilo je 76% članova/ica.⁴⁰

³⁹ Hrvatska narodna banka, Banka bez kapitala ne može dobiti dozvolu za rad, dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/hnb-banka-bez-kapitala-ne-moze-dobiti-odobrenje-za-rad>, (pristupljeno: 24.5.2021.)

⁴⁰ Zadruga za etičko financiranje, Održana 16. izvanredna sjednica Predstavničke skupštine ZEF-a, dostupno na: <https://zef.hr/hr/novosti/vijesti/odrzana-16-izvanredna-sjednica-predstavnicke-skupstine-zef-a>, (pristupljeno: 7.7.2021.)

5. ZAKLJUČAK

U posljednje vrijeme pojavila se motivacija pojedinca da se više uključi u svoju zajednicu i želja da sam odluči kamo će ići njegov novac koji ulaže u banke. Globalna kriza, koja nas je zahvatila 2008. godine razorila je već krhki odnos tradicionalnih banaka sa svojim klijetima. Tako je posljednjih dvadesetak godina etično bankarstvo došlo do izražaja. Glavna razlika između tradicionalnog tipa bankarstva i održivog je ta da etični tip bankarstva ne stavlja dobit na prvo mjesto, nego nastrojenost na društvenu korist.

Društveno odgovorno poslovanje je pojam koje svako poduzeće nastoji primijeniti. Iako, većina poduzeća koristi društveno odgovorno poslovanje radi vlastite promocije i marketinške svrhe. Takav način poslovanja stavlja u središte pozornosti ravnopravnost i želju za društvenim i ekološkim boljitkom. Međutim, ako poduzeća primjenjuju DOP u većini slučajeva se implementira interni aspekti, odnosno politika korištenja resursa. Etične banke u svojem poslovanju koriste sve aspekte društveno odgovornog poslovanja, interne koji se odnose na politiku korištenja resursa i eksterne aspekte koji se odnose na politiku financiranja.

Održivo bankarstvo se temelji na dobrobit društva i prirode, a tek u drugi plan stavlja dobit i profit. Ne možemo osporiti da takve banke ne zanima profit, jer svaki gospodarski subjekt mora ostvarivati neku dobit da bi moglo poslovati. Etično bankarstvo temelji se na transparentnosti, individualnosti bankarskih usluga (personalizirano bankarstvo gdje se banka dobro upoznaje sa svojim klijentima), demokratsko upravljanje, solidarnost i ulaganje u društveno korisne projekte.

Posebna zanimljivost je ta da etične banke nude vrlo povoljne kredite s kamatnim stopama od 2-3%, što je niže u odnosu na tradicionalne banke. Također su zanimljive i po tome što se zalažu za razvijanje realne ekonomije, što znači da svoj kapital banke ulažu u realni sektor. Realna ulaganja se odnose na održivu (ekološku) poljoprivredu, ekološki turizam, ulaganje u lokalnu zajednicu, promoviranje malih i srednjih poduzeća, ulaganje u nove tehnologije, IT sektor, ulaganje u društvene i socijalne inovacije i ravnopravnost spolova. Da bi etična banka odobrila kredit, moraju biti ispunjena tri kriterija, a to su ekološka prihvatljivost, ekonomska održivost i društvena dobrobit koju će projekt dati.

U zapadnim zemljama etično bankarstvo nije novi pojam, on je popularan već 40 godina i uspješno posluje. U Republici Hrvatskoj zanimanje za etično bankarstvo postoji, posebice od globalne krize koja je i zahvatila Hrvatsku. Zadruga za etičko financiranje ima u planu otvoriti prvu hrvatsku etičnu banku pod nazivom E-banka. Iako, još nije otvorila svoja vrata, jer HNB još nije izdao dozvolu za rad (zadnji pokušaj je bio 2017. godine), želja se nije ugasila.

Iz svega priloženog može se zaključiti da se svjetski trendovi stalno mijenjaju te da se gospodarski subjekti moraju prilagoditi svojim klijetima kako bi i dalje mogli poslovati. Etične banke ne utječu samo na klijete nego i na ostale gospodarske subjekte koji se nalaze u toj grani poslovanja. Doprinosе kvalitetnijem načinu života te se brinu o zajednici. Uveliko financiraju održivu poljoprivredu i brinu se o ekologiji. Stavljaju na prvo mjesto dobrobit zajednice i prirode.

LITERATURA

Knjige:

- Bagić A., Škrabalo M., Narančić L. *Pregled društvene odgovornosti poduzeća*, Academy for Educational Development, Zagreb, 2004., str. 26.
- Bartoluci A., Pavlović D., Matešić M., *Društveno odgovorno poslovanje*, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015, str. 93-94
- Kundid, A. *Financije nakon krize: Forenzika, etika i održivost*, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, 2014, str. 251- 253
- Lovrinović, I., *Globalne financije*, Denona d.o.o., Zagreb, 2015., str.671

Članci:

- Kundid, A., "Društveno odgovorno poslovanje banaka u Republici Hrvatskoj." *Ekonomska misao i praksa*, br. 2, 2012., str. 499 dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/94159>, (pristupljeno: 21.5.2021.)
- Skupina autora; *Poslovna etika banaka*, stručni članak u časopisu *Obnov Život*, vol. 68, no. 1; 2013, dostupno na: oz048_09krkac.pdf; (pristupljeno: 30.4.2021)
- Udruga Franak, *Anketa- izgubljeno povjerenje prema bankama*, dostupno na <https://udrugafanak.hr/anketa-izgubljeno-povjerenje-prema-bankama/>, (pristupljeno: 21.5.2021.)
- Velan, E., „Kako funkcioniraju Etična banka u Italiji“, *Glas Istre*, 2011, dostupna na: <https://glasistrenovine.hr/arhiva-portala/pregled-vijesti/kako-funkcionira-eticka-banka-u-italiji-344376>, (pristupljeno: 9.5.2021)
- Vrdoljak Raguž, I., *Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa*, Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju Sveučilišta u Dubrovniku, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/130001>, (pristupljeno: 22.5.2021.)

Ostali izvori:

- FEBEA, Members, dostupno na: <https://febea.org/members/>, (pristupljeno: 7.05.2021)
- Grameen bank, dostupno na: <https://www.grammarbank.com/> (pristupljeno: 19.5.2021.)
- Hrvatska narodna banka, Banka bez kapitala ne može dobiti dozvolu za rad, dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/hnb-banka-bez-kapitala-ne-moze-dobiti-odobrenje-za-rad>, (pristupljeno: 24.5.2021.)
- Hrvatska narodna banka, Bilten 32. dostupnim na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2868711/hbilten-o-bankama-32.pdf/c1d882fe-aeb2-38e6-6484-5212bb9dca93> (pristupljeno: 21.5.2021.)
- Hrvatska narodna banka, Popis kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/popis-kreditnih-institucija> (pristupljeno: 21.5.2021.)
- The Economist, *Triple bottom line*, dostupno na: <http://www.economist.com/node/14301663>; (pristupljeno: 30.4.2021.)
- Triodos bank, About us, dostupno na: <https://www.triodos.com/about-us>, (pristupljeno: 13.5.2021)
- Vancity, dostupno na: <https://www.vancity.com/Investments/TypesofInvestments/SociallyResponsibleInvestments/> (pristupljeno: 20.5.2021.)
- Vancity, Ethical and principles, dostupno na: https://www.vancity.com/SharedContent/documents/MyMoney/AboutUs/ethical_principles.pdf (pristupljeno: 20.5.2021.)
- Vancity, Vision, dostupno na: <https://www.vancity.com/AboutVancity/VisionAndValues/Vision/> (pristupljeno: 18.05.2021)
- Zadruga za etičko financiranje, Etična banka, dostupno na: <https://zef.hr/hr/otvora/eticna-banka> (pristupljeno: 23.5.2021)

- Zadruga za etičko financiranje, Godišnji izvještaj 2017. godina, dostupno na: https://www.zef.hr/system/document/document_hr/8/ZEF_godis%CC%8Cnji_i_zvjes%CC%8Ctaj_2017.pdf, (pristupljeno: 23.5.2021.)
- Zadruga za etičko financiranje, Izvještaj o radu za 2015 godinu, dostupno na: <https://zef.hr/docs/izvjestaj2015.pdf> (pristupljeno: 23.5.2021.)
- Zadruga za etičko financiranje, Postani član, dostupno na: <https://zef.hr/hr/clanovi/postani-clan> (pristupljeno: 23.5.2021)
- Zadruga za etičko financiranje, Struktura, dostupno na: <https://zef.hr/hr/ona-nama/struktura> (pristupljeno: 23.5.2021)
- Zakon HR., Zakon o zadrugama, dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/458/Zakon-o-zadrugama> (pristupljeno: 23.5.2021)
- Zadruga za etičko financiranje, Održana 16. izvanredna sjednica Predstavničke skupštine ZEF-a, dostupno na: <https://zef.hr/hr/novosti/vijesti/odrzana-16-izvanredna-sjednica-predstavnicke-skupstine-zef-a>, (pristupljeno: 7.7.2021.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. članice Europskog udruženja etičkih i alternativnih banka i financijera	7
Tablica 2 Razlike između etičkog i tradicionalnog	8
Tablica 3. Interni i eksterni aspekti DOP-a banaka.....	20

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Usporedba povrata fondova u tradicionalnih i održivih banaka	13
Grafikon 2. Usporedba broja banaka u domaćem i stranom vlasništvu	17
Grafikon 3. Temeljne vrijednosti Zadruga za etičko financiranje.....	24

SAŽETAK

Etične banke

U ovom završnom radu definira se pojam etičnog bankarstva te glavne razlike između tradicionalnog i etičnog tipa bankarstva. Kao najvažnija razlika može se izdvojiti da primarni cilj etičnog bankarstva društvo i ekologija, a sekundarni cilj je profit. Etičke banke koji su relativno nov pojam, doživljavaju procvat tek u modernije vrijeme, odnosno nakon globalnih kriza, jer se povjerenje građana u tradicionalne banke smanjio.

Poznate etične banke su: Triodos Bank, Vancity i Grameen Banke. Financiraju održivu poljoprivredu i proizvodnju, održive izvore energije, brinu o siromašnima te ulažu dio profita zajednici. Klijeti takvih banaka mogu sami odlučiti kako će i na koji način ulagati, i u koje projekte žele uložiti. Klijenti koji su ujedno suvlasnici primjećuju kako su načela poslovanja takvih banaka manje špekulativna i moralnija od tradicionalnih financijskih institucija.

Želja za osnivanjem prve etičke banke postoji i u Hrvatskoj, iako se još nije otvorila. Unatoč preprekama od strane HNB-a, Zadruga za etičko financiranje i dalje nastoji otvoriti E-banku čiji mogućnost sjedišta je izvan Republike Hrvatske.

Ključne riječi: etične banke, tradicionalne banke, društveno odgovorno poslovanje, svjetske etične banke, Zadruga za etično financiranje, E- banka

SUMMARY

Ethical banks

This final paper defines the concept of ethical banking and the main differences between the traditional and ethical type of banking. The most important difference is that the primary goal of ethical banking is society and ecology, and the secondary goal is profit. Ethical banks, which are a relatively new concept, are flourishing only in modern times, ie after global crises, because citizens' trust in traditional banks has decreased.

Well-known ethical banks are: Triodos Bank, Vancity and Grameen Bank. They finance sustainable agriculture and production, sustainable energy sources, care for the poor and invest part of the profits back into the community. The clients of such banks can decide for themselves how and in what way they will invest, and in which projects they want to invest. Clients who are also co-owners realized that the business principles of such banks are less speculative and more moral than traditional financial institutions.

The desire to establish the first ethical bank also exists in Croatia, although it has not yet opened. Despite obstacles from the HNB, Zadruha za etičko financiranje continues to strive to open an E-bank whose headquarters might be outside of the Republic of Croatia.

Key words: ethical banks, traditional banks, socially responsible business, world ethical banks, Cooperative for ethical financing, E-bank